

Latvijas Zinātņu akadēmija

ZENTAS MAURIŅAS VĀRDBALVA 2023

MG.PHILOL. MADARA STĀDE

LZA Zentas Mauriņas balva literatūrzinātnē 2023. gadā piešķirta Mg.philol., Mg.translat. **Madarai Stādei** (Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultāte) par darbu "Etniskās un nacionālās gastroidentitātes romānu sērijā "Mēs. Latvija, XX gadsimts"" Dr.philol. Ievas Kalniņas vadībā.

Maģistra darbā pētīta gastronomiskās kultūras saikne ar dažādu tautu tēlu identitātēm visos trīspadsmit minētās sērijas romānos. Pētījumu avotu izvēle ir balstīta uz autorei pārliecības, ka šī romānu sērija ir viens no visnozīmīgākajiem 21. gs. latviešu literatūras notikumiem, kurš turklāt ir vērst uz dažādu latviešu identitāšu – vēsturisko, pašreizējo un nākotnes – iezīmēšanu no trīspadsmit plaši atzītu rakstnieku skatpunkta.

Romānu teksti pētīti, izmantojot imagoloģijas, gastropoētikas un semiotikas metožu kopu, taču vislielākā uzmanība veltīta imagoloģijai jeb tipizētai tautu atveidei literatūrā; šādā veidā darba autore vēlas izcelt potenciāli plašās imagoloģijas pielietojuma iespējas pētījumos par latviešu literatūru, kurā bieži savijušies vairāku tautu likteņi. Tas vērojams arī minētajā romānu sērijā – līdztekus tajā atveidotajām latviskajām gastroidentitātēm un to reģionālajiem variantiem daiļdarbu autori caur spilgtiem ēdiena aprakstiem iezīmējuši arī vācu, krievu, ebreju un ukraiņu tēlus. Ēdiens romānos izmantots kā mierinājums, fiziska un garīga spēka avots un pat kā ierocis, turklāt katrai tautai šīs izpausmes realizētas caur atšķirīgiem pārtikas produktiem un metodēm. Tāpat sērijas romānos konstatēta ar padomju periodu saistīta, kolektīva "gastronomiskā trauma", proti, process, kurā caur dažādu tradīciju kompresiju tikusi izveidota vienota, deficīta mākta padomju gastrovide un pārrauta nacionālo ēdienu saikne ar kultūras identitāti.

Maģistra darbs īstenots Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes īstenotā pētniecības projekta "Nacionālā identitāte: gastropoētiskais aspekts. Vēsturiskais, starpnacionālais un starpdisciplinārais konteksts" ietvaros.

Madara Stāde ir tulkotāja un baltu filoloģe, un šobrīd strādā kā zinātniskā asistente LU Humanitāro zinātņu fakultāte, kā arī LU Matemātikas un informātikas institūtā, kur kopā ar informātikas, valodniecības un datorlingvistikas speciālistiem palīdzējusi izstrādāt arī bilingvālu brīvpieejas resursu – latviešu valodas leksisko tīklu jeb wordnet. Pašlaik studē LU doktora studiju programmā "Valodu un kultūru studijas" un turpina pētīt imagoloģijas pielietojuma iespējas gan sērijas "Mēs. Latvija, XX gadsimts" romānos, gan jaunajā romānu sērijā "Es esmu...". Galvenās pētnieciskās intereses ietver jaunākās latviešu prozas pētniecības metodes, literatūras tulkošanu un pielāgošanu, kā arī efektīvu valodas rīku izstrādi ar nolūku saglabāt latviešu valodas aktualitāti arī digitālajā laikmetā.

Zenta Mauriņa (1897–1978) bija literatūrzinātniece, kultūrfilozofe, rakstniece, lektore, viena no spožākajām un traģiskākajām personībām Latvijas kultūrvēsturē. Beigusi Latvijas Universitāti (1927), pirmā sieviete, kas Latvijā aizstāvējusi filoloģijas doktores disertāciju ("Friča Bārdas pasaules uzskats", 1938). Rakstījusi filozofiskas esejas un kultūrvēsturiskus apcerējumus par latviešu un citu tautu izcilām personībām. Trimdā Zviedrijā un Vācijā (kopš 1944) turpināja literāro un zinātnisko darbību. Balvu kopš 1999. gada Latvijas Zinātņu akadēmija piešķir jaunajam zinātniekam par labāko pētījumu literatūrzinātnē vai filozofijā.